

ערב פסח-חיבתו של העם היהודי כלפי הרמב"ם

על מצבתו נכתב 'ממשה עד משה לא קם כמשה', בתימן הוסיפו לנוסח הקדיש ברכה מיוחדת עבורו. הרמב"ם החייה את רוחם של היהודים האנוסים, והראה להם שאת הקשר שלהם עם אלוקים שום דבר לא יכול להפריד. זו הסיבה שזכה לאהבה עזה מצד יהודים, כמים הפנים לפנים.

הערצה חריגה

רוב האנשים זוכרים את ימי ההולדת של הוריהם, אחיהם ואחיותיהם וידידיהם הקרובים. כשזה מגיע לילדים שלהם הם זוכרים לא רק את התאריך שבו הם נולדו, אלא הם זוכרים גם את היום בשבוע, אם זה היה ביום שלישי או ביום רביעי, ויתרה מזו: הם זוכרים היטב אם זה היה ביום או בלילה וגם נוטים לזכור את השעה המדויקת של הלידה. אימהות רבות יכולות לומר שהילד נולד בשעה 3:08 דקות בדיוק

בזיכרון הקולקטיבי של העם היהודי לא זוכרים כמעט יום הולדת. אנו יודעים מתי רשב"י נפטר וחוגגים זאת בל"ג בעומר, אבל מתי הוא נולד? מי יודע. כך גם רוב רובם של גדולי ישראל אנו יודעים לרוב מתי חל יום היארצייט שלהם משום שאז אומרים קדיש ומדליקים נר נשמה, אבל יום הולדת [?] מאן דכר שמיה.

יוצא מכלל זה הוא הרמב"ם שבנוסף ליום פטירתו המפורסם [?] כ' בטבת, עם ישראל יודע וזוכר את התאריך שבו הוא נולד, וכן באיזה יום בשבוע ואפילו את השעה המדויקת של לידתו. הרמב"ם נולד בערב פסח שחל בשבת, בשעה אחת ורבע בצהרים בשנת 1135.

כל ילד יהודי יודע את תפילת הקדיש. מספרים שפעם ילד בא מההיברו סקול ואבא שלו שאל אותו: נו, מה למדת? והוא השיב לו שלימדו אותו להגיד קדיש, האב התקשר מיד למורה ושאל אותו מדוע הוא מלמד את בנו לומר קדיש [?] "אני עדיין אדם צעיר!" אל דאגה [?] השיב לו המורה [?] עד שבנך ילמד את הקדיש על בוריו תהיה זקן מופלג!

מה אנו אומרים ב'קדיש'? אנו מתפללים שיתגלה ויתגדל כבוד ה' בעולם ושיביא את המשיח בחייכם וביומכם ובחיי כל בית ישראל במהרה ובזמן קרוב, דהיינו שאנו מבקשים שתפילה זו שיתגדל שמו של הקב"ה תתקיים לא בעתיד הרחוק אלא עוד בימי חייהם של המתפללים. בתקופת חייו של הרמב"ם היו מוסיפים

בקדיש אחרי המילים "בחייכון וביומיכון" את התיבות "ובחיי דמרנא משה בן מימון", עד כדי כך הוא היה נאהב ונערץ על כל העם.

מה מיוחד בדמות דיוקנו של הרמב"ם שעם ישראל כל כך הוקיר והעריץ שזוכרים את היום והשעה שבה הוא נולד?

הרמב"ם קבור בטבריה ועל מצבתו מופיעה פסקה מעניינת מאד שלא מופיעה אצל שום גדול מישראל מלבדו [?] "ממשה ועד משה לא קם כמשה". המצבה מעידה שמימי משה רבינו ועד רבינו משה בן מימון הספרדי [?] אלפי שנים [?] לא קם אחד כמו משה רבינו. מאז משה רבינו ועד הרמב"ם חלפו 50 דורות, ועל זה אומרים שמאז יהושע ועד הרמב"ם לא נמצא אחד כמו משה רבינו (שיחת י"א ניסן תשמ"ה [?] התועדויות תשמ"ה ח"ג עמ' 1697).

מה ייחד כל כך את הרמב"ם יותר מאשר את רבי עקיבא, הלל הזקן, שמואל הנביא ושלמה המלך ועוד ועוד, שהם לא היו בשיעור קומתו של משה ודווקא הרמב"ם זכה לכך?!

כשרות היהודים נפלה

בימי חייו של הרמב"ם היו גזירות קשות על היהודים בספרד ובמדינות הערביות. המוסלמים שלטו אז והם הכריחו את כולם לקבל על עצמם את דת האסלאם, יהודים וגם נוצרים. הנוצרים ברחו אפוא למדינות שבהם שלטה הדת הנוצרית, אולם היהודים לא היה להם מקום מקלט לאן לברוח, כי בכל מדינה עשויים להכריח אותם להתנצר. הרבה מהיהודים קיבלו אז כלפי חוץ את הדת המוסלמית והם היו צריכים ללכת מפעם לפעם למסגד ולומר "ה' הוא האלקים ומוחמד הוא נביאו". ברם, בחייהם האישיים הם המשיכו לקיים תורה ומצוות.

המוסלמים לא הלכו לבדוק מה עושים הללו בסתר בתוך בתייהם ונתנו להם לחיות את חייהם על פי התורה (בניגוד לנוצרים בספרד שהייתה האינקוויזיציה הולכת ומחפשת בתוך כל בית יהודי, ובמידה ויהודי היה נתפס עם קשר ליהדות היה מעונה ונשרף רח"ל).

באותה תקופה היה רב מסוים שלא גר במדינות הללו שנשאל כיצד ראוי להתנהג כלפי היהודים האנוסים הללו שנאלצים כלפי חוץ לקבל את דת האסלאם. אותו רב שלא התנסה בניסיונות קשים אלו, לא השכיל להבין את מצבם הקשה, ויצא בשצף-קצף נגדם. הוא כתב שמי שאפילו רק כלפי חוץ מקבל על עצמו את דת האסלאם הוא נחשב ככופר בתורה ואין לו חלק בעולם הבא, וכל המצוות שהוא עושה בסתר בביתו אינן נחשבות לו, ותפילתו לה' היא תפילת תועבה, ואין זו מצוה אלא עבירה וכו'.

אתם יכולים לתאר לעצמכם את התחושה שאפפה את היהודים האנוסים בעטיו של המכתב של אותו רב; האנוסים שהיו חזקים בדעתם ובדתם נכנסו לדיכאון ולעצבות גדולה מהדברים שכתב הרב הלז, ושאר העם אמרו לעצמם אם בין כה וכה איבדנו את הקשר שלנו עם אלוקי ישראל [?] מדוע להמשיך להתאמץ לקיים מצוות וללמוד תורה בסתר מתוך מסירות נפש, טוב יותר לקבל על עצמנו את דת האסלאם מבית ומחוץ.

אוהב ישראל היה

הרמב"ם שהיה אז בן 26 בערך שמע על כל זה, נחלץ חושים וכתב אפוא ליהודים הללו מכתב ארוך שנקרא "איגרת השמד", זהו מכתב מלא אהבה וחיבה ולימוד זכות על העם היהודי.

ראשית הוא מוכיח שהרב ההוא טועה ואינו צודק ומעשיהם אינם בכלל עבודה זרה. לאחר מכן הוא מוכיח את הרב ההוא על פניו כיצד הוא מדבר סרה ולשון הרע על יהודים, והרי אפילו גדולי עולם כמו אליהו הנביא וישעיהו ואפילו משה רבינו כאשר הם אמרו דברי קטרוג על עם ישראל נענשו מיד ע"י הקב"ה, אעפ"י שהם אמרו דברים אמיתיים על עם ישראל. אבל הקב"ה לא יכול היה לסבול שמקטרגים על יהודים, ואתה ? מאשים הרמב"ם את הרב המדובר ? בא ומעז לפסול יהודים ולומר שאין להם חלק באלוקי ישראל?!

אנו מוצאים ? המשיך הרמב"ם וכתב ? שהקב"ה נתן שכר לרשעים עבור מצוות שהם קיימו, כמו עשיו הרשע שעשה את כל העבירות שבעולם ובגלל שקיים מצוה אחת של כיבוד אב נתן לו ה' את שכרו, על אחת כמה וכמה יהודים יקרים אלו "שנאנסו באונס השמד ועושים מצות בסתר" ומוסרים את נפשם לקיים מצוות, בוודאי שה' אוהב אותם ויש לקרבם מאוד מאוד.

כללו של דבר: הרמב"ם מתוך אהבה עצומה לכל יהודי גילה את הקשר העמוק שיש ליהודי עם הקב"ה, קשר שהוא חזק יותר ממה שיהודי אומר בפיו כלפי חוץ, הקשר הזה לא יכול להתנתק לעולם!

כאשר מישו אוהב יהודים בצורה כזאת אין זה פלא שעם ישראל מחזיר לו אהבה גדולה תחת אהבתו, עד כדי כך שזוכרים אפילו את שעת הולדתו.

וכמו שעל משה רבינו נאמר "אוהב ישראל היה", כך גם רבינו משה בן מימון בנוסף לכל מעלותיו שהיה פוסק, רופא ופילוסוף, הרי עיקר כל העיקרים "אוהב ישראל היה" ולכן עליו נכתב "ממשה ועד משה לא קם כמשה".